

rek, vallás, művészet stb. nem bizonyultak tevékeny erőknek. Elvontan háború-ellenes célzatúak, de valóságos társadalmi szerepükben — a döntő pillanatban — megtagadják elméleti tartalmaikat. Az a szociológiai szemlélet, amely felszabadítja az emberiséget az életani és lélektani immanenciáktól, a fátum nyúgja alól, s a háború tünetévé a tényleges társadalmi szerkezet függvényének írja le, megmutatja a helyes és célravezető cselekvés irányát.

Összefoglalva elismerjük, mint gyakorlati adottságot, hogy az egyén ösztönszerkezetének analízisadiszztikus foka ellenségeskedéssel telített, anélkül, hogy az ellenségeskedés elsődleges, életani jelentőségét s a rombolási ösztön metafizikáját igazolva látnók. Ez a fázisos szadiszztikus összetevő átalakítható, átformálható, hasznos egyénlélektani készségeké, („szublimálás“) viszont a szadiszztikus célzatok rögzítésének szociológiai előfeltétele a társadalmi szerkezet kifejezetten ellenségeskedő jellege. Így az egyén átmenő, részleges szadizmusát a társadalmi rendszer szerkezetéből kifolyóan erősíti és rögzíti. Maga a háború lelki alkatában *szadiszttikus* tény, s ebben a minőségében az egyének részben elfojtott, részben kitenyészett (ami nem ellentmondás) szadizmusára utal. A háború lelki légkörének a tömegszuggeráció apparátusával való előkészítése termékeny talajra hull abban a társadalmi környezetben, amelynek egyedei negatív élményekkel telítve, a belsőleg le nem reagálható feszültség állapotában élnek és a depresszív lelki helyzetekből felszabadító tömegakciókba (a háború) menekülnek. A háború pszichózisa nem frázis, hanem valóságos patológikus tömegindulat, amelyet a megrendezők racionális átgondoltsággal szítanak. A tömegelégedetlenség irányának áttolása a valóságról a hamis vágányra, s ugyanakkor a háború védelmi természetének hangsúlyozása hasonlóan fontos lelki mehanizmus a háború előkészítésében. A tudat racionalizálása nem elégséges a háború megelőzésére és kiküszöbölésére, csupán a társadalmi rendszer szerkezeti változása és megfelelően új tudati és lelki tartalmak kiképzése.

A K Ö L T Ő É S A V A L Ó S Á G

Irta: REMENYIK ZSIGMOND (Budapest)

A Korunk olvasói közül a jobbindulatúak nyilvánvalóan ismerik a lap hasábjain nem régiben megjelent Li-Fu-szun gazda és cselédei című regényt. Ez írásmű közzlése közben és közzlése után olyan nyíra bővült, míg végre kötet lett belőle, mely e hó folyamán *Költő és a valóság* címen hagyja el a sajtót. E kötet egyik a Korunk olvasói előtt ismeretlen fejezetét alább közöljük.

Kao-Csen, a ker-
tész fűbe harap

Trujilló környéke dombokkal teli. A dombok és a tenger között fekszik a város, se jó, se rossz uccáival, se jó, se rossz házaival, se jó, se rossz széllel, ami a tengerről

fujt a dombok felé és a nappal, amely az égről ránsütött. Ezekben a békés napokban mindenem hiányzott, lakásom sem volt, sem ennivalóm, ruháim is rongyokban lógtak le testemről. Holott ha egyebekért nem is, de hogy a piszkot magamon eltakarjam, legalább azért lett volna szükségem a megszokott, szemérmes ruházatra. Irigyeltem is tiszta szívemből a toprongyos koldusokat, különösen pedig Csang-Szi-veit, a nagyorrú koldust, aki amióta a trujillói indóház várótermében ruháitól megfosztatott, állandóan az állomás épülete körül kószált és sirmalmas történetének bő lére eresztésével annyira meg-

hatotta a városon átutazókat, hogy jóvoltukból urasan kiöltözködött. Volt már neki annyi ruhája, hogy Hang-Taonak, az ócskásnak sem volt több, aki egész nap a forró napon üldögélt bádobódéja előtt és hosszuszárú pipából füstölt.

— Megint nincs lakásod, Luis? — kérdezte Csang-Szi-vei, a nagyorrú koldus, amint elhaladtam világfájdalmas képpel az indóház előtt, ahol ő üldögélt fehér ruhában, sárga papucsban, kék ingben és vörös kabátban, lukas keztyűvel kezén, felöltözve akár egy úr. Nagy, sárga kalap volt fején és kabátja alatt egy lila mellény. Pont úgy nézett ki, akár egy papagáj. A napokban megint láttam a Panchót, a harapós kutyát, nagyon meg volt hizva, biztosan valami rendes helyre akadt. Eriggy és nézz utána, minek köszönheti, hogy az isten így felvitte a dolgát. Csak vigyél magaddal jó vastag botot, mert hogy Panchó nem igen engedi kiturni magát valami rendesebb helyről.

Rongyos voltam és éhes. Megfogadtam a nagyorrú Csang-Szi-vei koldus tanácsát, vastag bottal kezemben nekiindultam, hogy akár török, akár szakad, megtalálom a Panchót, a harapós kutyát, kinézem, hogy honnan táplálkozik és ha kell, elzavarom óljából, hogy legyen hol meghuzni magam. Kifelé haladtam a városból, végigkutatva minden szemétdombot, latrinát, ócska ládát és hordót, hogy Panchó nyomára akadjak. Késő este volt, amikor nagynehezen megtaláltam kinn a város végén, Kao-Csen kertész kis kertje tövében, rendes óiban, előtte egy nagy csöbör moslék, csont és hulladék. Már messziről amint meglátott, rámvicsoritotta fogát, forgott maga körül és hangos ugatással igyekezett távoltartani. Megvártam míg besötétedett, ekkor kelt fel a tenger fölött a hold, óvatosan megközelítettem a Panchót, jót huztam vastag botommal átkozott fejére, hogy hatot fordult és veszett szűküléssel akár a nyíl, elröpült. Megelégedett mosollyal és hálás szívvél a bölcs koldus, Csang-Szi-vei apó iránt elfogyasztottam a Panchó csöbörében található hulladékot, bebújtam óljába és a fáradtságtól tiszta szívvel elszunnyadtam.

Késő éjszaka ébredtem csak fel. A hold magasan állott a kert fölött és rózsák, jácintok, orgonák, violák, szekfűk, szagos bokrok és jószagú nádak illata töltötte be a levegőt. Térdre hulltam és teli tüdővel szivtam be magamba az illatot. Éreztem, hogy költeni fogok, holdvilágról, rózsákról, illatos, bokrokról és szagos nádszálakról irok gyönyörűszip költeményt, tündérekről és szárnyas malacokról, rózsaszínű elefántocskákról, mindenféle efafta tündéri dolgokról, amik bennünket az isteni gondviselés folytán emberi életünkben ahová csak nézünk, körülvesznek. Hangosan mormoltam hát készülő versemet, amikor is kivilágosodott Kao-Csen lakása, kinyílt az ajtó és megjelent abban maga Kao-Csen, a kertész. Hosszú ingben kijött az udvarra, botra támaszkodva és az ől felé figyelt. Szakállát bodrozta a szél és hosszú haja lelógott szemébe. Nekitámaszkodott egy fának és fél kezével törölgette le homlokáról a patakozó veritéket.

— Gyere már be a házba, — kiáltotta a kertész felé egy hang, feleségének, a kövér Csiának a hangja. Még éjszaka is a kertét járod, hallhattad hogy ébren van a Panchó és vigyáz a virágokra. Panchó hűséges kutya és nincs rá eset, hogy közel engedné a virágokhoz a tolvajokat.

A kertész Kao-Csen hosszú lábaival körüljárta a kertet és ahogy az ől felé került, kényszerűségből, be kell vallanom, utánozni voltam kénytelen a Panchó kutya morgását, nehogy felfedezzenek és éjnek idején elzavarjanak. A bokrok közé bujtam guggoló helyzetben, vésszen szűkültem és morogtam, hátsó részemmel dörzsölve az ől falát. Fél kezembe markolva csörgettem a láncot, aminek lármája betöltötte Kao-Csen kertjét.

— Gyere már be, — kiáltotta a kövér Csia és ő is megjelent a ház ajtajában, — nincs elég bajunk, hogy még éjnek idején is kint mászkálsz a virágok között?

— Beteg vagyok, — mondotta a hosszulábú kertész és nekítámaszkodott

egy hordónak a virágágyak között. Nem bírom már tovább ezt az életet, mindennap jönnek az árverezők, tele vagyunk adóssággal, a gazdának se tudjuk fizetni a bért és ezért a fejem már majd szétreped. Szédülök, — mondotta még és leült a fübe a hordó mellé.

— Ha meghalnék, még el se tudnátok temetni, — mondotta kétségbeesve, — mindentünk a másé, mi lenne egyáltalán lelkeimmel ezen az idegen földön, ha itt eltemetnének, akár egy kutyát. Boldogtalanul kóborolnék idegen árnyak között, sehol se találám meg a helyem, ahol békésen nyugodhatnék. Itt fáj, — mondotta tompán Kao-Csen, a kertész és mellére mutatott.

— Gyere be és ne ostobáskodj, — mondotta szorongva Csiá és ő is leguggolt férje mellé. Én a bokrok közül figyeltem füleimet hegyezve, az egész jelenetet.

Csiá hóna alatt megmarkolta Kao-Csent, a kertészt, de nagy súlyát nem bírta sokáig. A kertész végigdült a földön és világosan láttam, hogy kirúgja két hosszú lábát, kezével a földön kapar és vastag fogaival beleharap a fübe.

— Gyere hát, — kérlete újból a kertészt Csiá, de amint lehajolt hozzá, hirtelen jajgatni kezdett, összecsapta két kövér kezét és hangos óbégatással a ház felé szaladt. — Jaj, jaj, jaj, — kiabálta, — meghalt, jaj, jaj, jaj Ping-wei, Szen, gyertek. Jaj, jaj, jaj.

A ház ajtajában álmosan megjelent a kertész két gyermeke, egyideig tájékozatlanul az ajtóban álltak, majd leszaladtak a virágok közé a hangos óbégatás irányában. Én magam is felszedtem sátorfámat és trappoló lépésben elindultam a város felé.

**A gazda a kertészt
jégre teszi**

Reggelre már mindenki tudta, hogy felfordult Kao-Csen, a kertész. Mindenki erről beszélt, nem mintha valami ritkaság számba ment volna, hogy valaki Trujillóban a fübe harapott, megtörtént az mindennap éppen kétszer, de Kao-Csen, a kertész közszeretnek örvendett, keveset beszélt lefittyedt szájjal, ha valaki hozzáfordult, csak szótlanul simogatta hosszú szakállát, megfordult és hosszú lábain bement a konyhába, kihozott onnan egy darab kenyeret és átadta azt a kéregetőnek. Egész életét virágai között töltötte, ott piszmogott kora reggelől késő estig, míg fel nem kelt a hold. Ruhája, keze piszkos volt, de ennek dacára messziről illatos. Lassanként elajándékozgatta így egész kezesét, úgyhogy most, amikor felfordult, valóban nem maradt semmi utána.

Dél felé magam is kimentem a halottasházba újból. Már messziről láttam a Panchót, a harapós kutyát, aki egy féltucat lompos kutyától körülvéve álldogált a sarkon, amint megláttak, messziről rámvicsoritották fogukat mindnyájan és vastag botomnak köszönhettem, hogy le nem tépték még rólam maradék rongyaimat. Ilyen egy kutya volt a Panchó, ahelyett hogy jövevény gazdája körül szorgoskodott volna, még most is rám acsarkodott. Csiá, a kertész felesége a ház előtti kis bambusz tornácon álldogált, ott volt kiterítve a halott, arról hajtotta el nagy légyecsapóval a vad bögyöket. A gyenge szél felém sodorta a kertész szagát, amely tekintettel a nagy melegre, már nem volt kimondottan illatos. Amint a kertész felesége, Csiá meglátott a bokrok között, felém intett a nagy légyecsapóval és hangosan kiáltotta nevemet. Kaplomat kezemben tartogatva hozzátrappoltam és tiszteletudóan üdvözöltem az özvegyet.

— Luis, — mondotta Csiá, az özvegy, — nem tudom mi lesz velünk. A városban mindenki tudja, hogy szegények vagyunk, van itt ugyan két temetkezési vállalat, egyik a sánta Pang-Huané, a másik Li-Fu-szun gazda tulajdonát képezi. Kétséges nagyon, hogy eltemetik-e szegény férjemet. Pénzünk nincs, ezért kétséges a dolog. Te a gazda megbízható emberei közé tartozól, Luis, mondotta siránkozva Csiá, egy pillanatra abban hagyva a légyecsapó-
dást és könyörögre összekulcsolta két kezét és szememet úgy forgatta, akár

az üres tányérokat. Elmehtnél dicsőséges gazdánkhoz, és előadhatnád nevemben könyörgésemet. Hogy előlegezné a temetést nekünk, a koporsót, a gyantát, a sirásást és a gödröt, lassanként mindent megfizetnénk, fiam és lányom már nagyok és képesek dolgozni. Magam is megfeszíteném minden erőmet, dolgoznék, hogy minél előbb letörlesszük férjem temetésének költségeit. Szedd a nyakad közé lábaidat Luis, — folytatta a kövér özvegy, terád hallgat a gazda, tudja, hogy te milyen megbízható költő vagy, könyörögd ki a lelkedet, hogy férjemet eltemessék. Estére gyere vissza és éjszaka őrizzed a halottat. Holnap azután eltemetjük szegényt.

Nyakam közé szedtem a lábaimat és valami kis borraivaló reményében eltrappoltam a gazdához, akit éppen egyik üres telkének közepén találtam. Ott állt egy dombon szemben a széllel és szívta sárga cigarettáját. Mély hajlongások közepette tolmácsoltam neki az özvegy kérelmét. A gazda összeráncolt homlokkal hallgatott, látszott rajta, hogy mélyen gondolkodik. Kis kezeit bölcs lassusággal mozgatta zsebében.

— Azon gondolkodom Luis, — mondotta megvetéssel és átköpött fejem fölött, — hogy talán már közvetítőnek csaptál fel. Nekem valóban van egy temetkezési vállalatom, ami az én jogos tulajdonomat képezi, lovakkal, szemfedőkkel, mindenfajta színű és nagyságú, minőségű koporsókkal, ezen nem is lehet vitatkozni, ez köztudomás tárgyát képezi. Ha meghalt Kao-Csen, a kertész, nyugodjék békében. Legyen neki könnyű a föld és szelleme békén vándoroljon atyái szellemeinek társaságában. De mindehhez nekem egyebekben semmi közöm.

— Tiszteletreméltó uram, — kiáltottam földig hajolva nemes gazdánk előtt, — éppen ez az, amiről itt most szó esik. Temetkezési vállalatodnak pontos munkáját kéri tőled összetett kezekkel a kertész özvegye, temetést kér, gyantát, koporsót és sirgödöröt. Igaz, hogy most nem tudnak fizetni, de temetés után pénzre teszik amijük van, dolgoznak hárman is érte és letörlesztik tartozásukat.

— Ellenségem vagy te nekem Luis, — mondotta elmélázva dicső urunk, Li-Fu-szun, a gazda és ráemelte két szemét, — ha azt akarod, hogy hitelbe adjak koporsót, gyantát, sirgödöröt egy halottnak. Mit vétettem én neked Luis? — tette még hozzá jámboran bölcs gazdám és felhuzta kövér vállait.

Láttam, hogy tiszteletreméltó urunk jó kedvében van, megforgattam hát előtte mégegyszer szememet, illegettem, billegettem magam, akár egy koslató kutya, egyszóval minden erőmmel igyekeztem őt elhatározásra bírni. A gazda egy kicsit még gondolkodott, majd így szólt:

— A temetést ha előlegezem is a kertésznek, Luis — mondotta és összeráncolta homlokát, — azt csak azért teszem, mert bizom benne, hogy a hátramaradtak tartozásukat az utolsó centig kiegyenlítik. Így valamivel többbe fog kerülni a temetés, de a koporsó, amit én adok, az legalább két évet kibír. A gyantának is jobb szaga van és a gödör is, amit ásatok, mélyebb. Holnap dél felé lesz a temetés, — mondotta tiszteletreméltó urunk, Li-Fu-szun, a gazda és kegyesen elbocsájtott.

Örömtől repeső szívvél trappoltam vissza a halott Kao-Csen házába, ahol az özvegy, a két árva és az egész szegény rokonság már kétségbeesetten várt reám. Nem akartak hinni fülüknek és amikor közöltem velük a jó hírt, a földre borultak mindnyájan és hangos szóval dicsőítették nemesszívű gazdánk áldott lelkiületét.

— Bizony pénz nem maradt szegény Kao-Csen után, — mondotta késő éjszaka a halottörzés közben Csiá, az özvegy, — ha nem esik meg dicső urunk szive rajtunk, be kellett volna szegény férjemet fordítani az árokba, olyannyira eszközök nélkül maradtunk. Adósságokat hagyott hátra, tartozunk a bérrel, adóval, magvakkal, öntözőcsappal, kannák és hordók árával, minden-nél. Ami itt van, ebből semmi sem a mienk. Nem is tudom mit teszünk, hogy

fel ne kopjon az állunk, — mondotta őszinte kétségbeeséssel Csiá és a hoszszuszarú légyverővel állandóan a halott orrára csapkodott, amelyet, ha csak egy percre is nyugton hagyott, elleptek a kövér legyek.

— Itt hozzák a koporsót, — kiáltottam másnap kora délelőtt, amint feltűntek a gazda emberei, diszes ruhákba öltözve, drapériákkal hónuk alatt és egy szép, sárgára meszelt koporsót tolvaj kis kocsijukon. Az özvegy kiállt a ház elé, hálálkodva az ég felé emelte mindkét kezét és hangos szóval dicsérte áldottlelkű gazdánk jószívűségét. Kao-Csent, a kertészt befektettük a sárga koporsóba, a gazda emberei bevontak néhány ládát vörös drapériával, meggyújtották a halott lábánál a gyantát és kinyitották a kaput. Hamarosan megtelt bámézkodókkal az udvar. En ékes szavakkal a halott érdemeit dicsőítettem, pásszoló rigmusokba szedve, éberem vigyázva rá, hogy nemeszívű gazdánk nagy cselekedetéről is szó kerüljön. Így mult el a délelőtt és közeledett a dél.

Ekkor a nyitott kapuban, a virágzó bokrok és illatos nádak között megjelent a gazda. Homlokán a ráncok egybefutottak, szemeiben aggodalom ült és még a vak is láthatta rajta, hogy futva érkezett. Kissé megnyugodott, amint széttekintett és látta, hogy a temetés még nem vette kezdetét. Kezében vastag botot tartogatott és izalmában egyik lábáról a másikra állt.

— Hol az özvegy? — kiáltotta az összegyűlt gyászolók feje fölött.

Csiá lassan előtpegett, mély meghajlással köszöntötte istenített urunkat, mindenki, aki ott volt mélyen meghajolt, csak az én torkomon akadott meg a szó, holott hangos óbégatással kecses rigmusokban éppen az ő földöntúli érdemeit méltattam, nagy cselekedetét, a halott iránti jóindulatát és könyörületet szívére.

— Nem lesz temetés, — mondotta a gazda és szabadonlévő kezével megmarkolta a koporsót. A koporsó már le volt szögezve, benne legyek százai, akik benn döngtek a koporsóban, kétségbeesett zümmögéssel.

Csiá, az özvegy, úgy bámult a gazdára, mint egy bornyú, nyakát előre-szegezve és sűrűn pislogva.

— Nem lesz temetés, — ismételte a gazda, — legalább is az én koporsómban és legalább is mindaddig, míg a temetési költségeket és egyéb kiadásaimat előre meg nem fizetitek.

— Uram, — kiáltotta kétségbeesetten a kertész özvegye, — amit kíván, az merő lehetetlenség.

— Minden lehetséges, — válaszolta a gazda, egy pillanatra sem engedve el hatalmas kezével a koporsót, — különben is elég világosan beszéltem. Itt nincs helye vitatkozásnak, egyszerűen nem hitelezek. Nem estem azért teljesen a fejem lágyára, — kiáltotta, — hogy kihitelezek egy értékes koporsót, sirmögöröt, drapériákat és gyantát egy olyan helyre, ahonnan nem látom vissza soha míg ez a világ áll, a pénzemet. Félrevezetésnek lettem az áldozata, egyszerű félrevezetésnek, utánanézttem könyveimben és utánatudakozódtam illetékes helyeken, megtudtam, hogy Kao-csen, a kertész kifizetetlen adósságok hátrahagyásával halt meg, még kötelek kősek a nyakamba, kérdem én? — kiáltotta bölcs gondolkodású gazdánk és végignézett felháborodott pillantással a gyászoló tömegen.

— Ha ki tudjátok fizetni a koporsó árát, tovább folytathatjátok a temetést, ha nem tudjátok kifizetni készkiadásaimat, a gyantát, a sírásást, a gödöröt, a drapériákat és embereim kifizetett munkabérét, akkor egyszerűen elvitetem a halottat.

— Ó uram, ó uram, jaj, jaj, jaj, — kiáltotta az özvegy és kétségbeesésben úgy csapkodta össze két kezét, hogy azokon a bőr majd szétrepedt.

— Igen, — folytatta emelt hangon a gazda, — lefoglalom a halottat. Ehhez jogom van törvényeink értelmében, átkozottul félre lettem vezetve jóhiszeműségemben és vállalkozói spekulációmban. A jégre tétetem, addig amíg

ki nem váltjátok, amíg ki nem fizetitek készkiadásaimat, ki sem adom. Ott lehet tőlem a jégveremben akár tizenkét esztendeig is, végeredményben senki sem kívánhatja tőlem, hogy hitelezsek egy olyan családnak, akitől soha míg ez a világ fennáll pénzemet vissza nem kapom. Nem baj, hogy le van zárva a koporsó, ha a koporsót is kifizetitek, így ahogy van a halott, bármely pillanatban megkaphatjátok. De amíg készkiadásaimat ki nem fizetitek, nem kapjátok vissza a halottat, nincs rá eset.

— Uram, — kiáltotta kétségbeesetten a kertész özvegye, Csiá. — nincs pénzünk, mindent megfizetnék a temetés után, minden ingóságunkat pénzzé tesszük, így most a halott lelke összevissza vándorol, nem talál nyugalmat, elveszti apáinak szellemét, egész tulvilági életében boldogtalan lesz és bánatában társtalan.

— Ez engem feltűnően kevésbé érint, — válaszolta könnyed bölcsességgel gazdánk és megvakarta vastag botjával hátaközepét, — ha kihitelezném egy ilyen bizonytalan helyre a pénzemet, úgy én lennék kénytelen összevissza vándorolni értékeim után, én lennék az, aki nem talál nyugalmat, én veszíteném el, ha nem is éppen atyáim szellemét, de mindenesetre pénzemet és nem lenne nyugtom ebben a földi életben.

— Fogjátok meg a koporsót, — kiáltotta oda díszes ruhákba öltözött cselédeknek, — úgy látom minden okos beszéd hiába. Fogd meg te is a koporsót, a drapériákat, oltásot el a gyantát, — kiáltotta még és rámmutatott vastag botjával. Én is, mi egyebet tehettem, szememet lesütve, bűnrészességem teljes tudatában megragadtam a koporsó egyik oldalát és lesegítettem az udvaron. A temetési gyülekezet felbomlott, sokan elszaladtak, mindenesetre szabad helyet adtak a drapériák lebontásának, a koporsó kivitelének és az összes temetkezési eszközök összerámolásának.

— Bármely pillanatban, ha együtt lesz a pénzetek, — kiáltotta vissza a gazda, — kiadom a lefoglalt halottat. Ne sokat siránkozzatok, sópánkodjatok, azzal nem gyűlik egybe a pénz. A halottat jégre teszem, úgyhogy nem kell miatta aggódnotok.

Nemes urunk, Li-Fu-szun gazda parancsára valóban megmarkoltuk a kocsit, amire egymás tetején volt koporsó, drapériák, gyantás csészék és egyéb temetkezési eszköz rámolva és megindultunk vele a rekkenő hőségben a gazda jégvermeinek irányában. Amerre elhaladtunk, kigyúlt az ucca népe, megugattak bennünket a kutyák és a legyek dühös rajokban követték irányunkat. A gazda komor pillantással szemében, ahol csak tehetette, rámhúzva egyet-egyét vastag botjával, de kissé megnyugodva haladt leghátul, mintegy díszesen bezárva a menetet. Arcáról csöpögött a veriték és fájdalmasan emelte a hőségben izzó talpait. De bölcs homlokáról már elsimultak a ráncok és egész isteni arcán nyugalom honolt. Mi, akikről a nagy forróságban szintén patakokban csurgott a veriték, bosszúnkban összevissza rángattuk a koporsót. Legszívesebben vettük volna, ha lefordul a kocsirol meghempereg az út porában. De a koporsó jól le volt zárva és biztosan haladt a kis targoncán a gazda vermének irányában. Így hát csak magunkban átkoztuk Kao-Csent, a kertészt, mint minden bajnak az okozóját és titokban szívünk legmélyén néma csodálattal adóztunk a gazda okos és bölcs szemfülességének mindannyian.

A SZOCIOLÓGUS ÖRÖME: „Angliában a különböző öngyilkossági nemek ma ugyanazt a sorrendet bíntetik fel, mint 1900-ban. Akasztás, vízbeugrás, ültöerek átmetzése, azután a gázzal történő mérgezés. Míg azonban húsz évvel ezelőtt még a gázzal történő mérgezés az öngyilkosságok 1 százalékát képezte, addig ma az öngyilkosságok nyolc százalékát teszi. Ez a tény szociológiai szempontból nagy jelentőséggel bír. Örülök, hogy közölhetem, hogy egy ezzel a kérdéssel foglalkozó könyv készülében van.” (The Spectator, London.)